

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Cirkulärnr: 2005:58
Diariernr: 2005/1469
Handläggare: Eva von Schéele
Sektion/Enhet: Juridiska enheten
Datum: 2005-06-21
Mottagare: Överförmyndare/
Överförmyndarnämnder
Individ- och familjeomsorg
Rubrik: Ny lag om god man för ensamkommande barn, SFS
2005:429

CIRKULÄR 2005:58

2005-06-21

Eva von Schéele

Överförmyndare/
Överförmyndarnämnder
Individ- och familjeomsorg

Ny lag om god man för ensamkommande barn, SFS 2005:429

Den 1 juli 2005 träder en ny lag om god man för ensamkommande barn i kraft. Den största förändringen mot gällande bestämmelser är att den gode mannen inträder i såväl förmyndares som vårdnadshavares ställe. Därmed kan den gode mannen företräda barnet i alla sammanhang.

Särskild förordnad vårdnadshavare

Godmanskapet ska vara en temporär lösning i avvaktan på ett eventuellt uppehållstillstånd. Beviljas uppehållstillstånd ska socialnämnden väcka talan om en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt en ny bestämmelse i föräldrabalken, 6 kap. 8a §. Överförmyndaren är skyldig att underrätta socialnämnden om att barnet är i behov av en sådan ställföreträdare.

Uppgifter ur belastningsregistret

Överförmyndaren ges från den 1 juli 2005 möjlighet att direkt begära utdrag ur belastningsregistret avseende tilltänkta gode män enligt en ändring i förordningen om belastningsregister. Förordningen förses därmed i 11 § med en ny punkt - 16.

Lagens tillämpningsområde (1 §)

Lagen ska tillämpas på barn, under nedan angivna omständigheter, under 18 år och som är utländska medborgare eller statslösa.

När en god man skall förordnas (2 och 3 §§)

Regleringen omfattar alla barn som kommer till Sverige utan någon medföljande vuxen person som får anses ha ansvaret för dem, alldeles oavsett anledningen till att barnet söker uppehållstillstånd här (= ensamkommande barn).

Även om ett barn anlant till Sverige med sina föräldrar eller annan vuxen kan det under sin vistelse här – och innan uppehållstillstånd har beviljats – stå utan ställföreträdare (= ensamma barn). Barnets föräldrar eller någon annan ställföreträdare kan avlida, drabbas av sjukdom eller avvika utan att ta barnet med sig. Dessa barn ska också föras med en god man.

Överförmyndaren fattar beslut om god man. Den gode mannen skall förordnas så snart det är möjligt. Det understryks i propositionen att handläggningen av dessa ärenden ska ske med skyndsamhet på grund av barnets utsatta situation.

Vem som kan utses till god man (4 §)

De allmänna lämplighetskraven i 11 kap. 12 och 13 §§ föräldrabalken gäller naturligtvis även dessa gode män. De ska dessutom vara särskilt lämpliga för uppdraget. Det bör därför ställas högre kompetenskrav på de tilltänkta gode männen med anledning av de mer kvalificerade uppgifterna som uppdraget kräver.

När godmanskapet upphör (5- 9 §§)

Om barnets föräldrar eller någon annan ställföreträdare som kan företräda barnet anländer till Sverige ska godmanskapet upphöra, liksom om barnet varaktigt lämnar Sverige eller om en särskilt förordnad vårdnadshavare utses för barnet. Godmanskapet upphör utan särskilt beslut när barnet fyller 18 år.

Bestämmelserna i 6 -9 §§ om entledigande av god man, ansökan om upphörande av godmanskap m.m. överensstämmer med motsvarande regler i föräldrabalken.

När ansökan om särskilt förordnad vårdnadshavare skall göras (10 §)

Om barnet beviljas uppehållstillstånd skall socialnämnden väcka talan om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt 6 kap.8a § föräldrabalken. (Se även 5 kap.2 § socialtjänstförordningen). Överförmyndaren ska underätta socialnämnden om förutsättningar för detta föreligger.

Bestämmelsen i föräldrabalken, 6 kap.8a §, är ny och omfattar även svenska barn om föräldrarna är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden av barnet.

Behörig överförmyndare (11 §)

Fortfarande gäller nuvarande bestämmelse i 11 kap. 25 § föräldrabalken, dvs. behörig överförmyndare är överförmyndaren för den kommun där den enskilde har sitt hemvist. Om den enskilde inte har hemvist i Sverige, är överförmyndaren för den kommun där den enskilde vistas behörig överförmyndare.

Allmänna bestämmelser, tillsyn m.m. (12 §)

Bestämmelserna i 11 kap.14 § samt 12, 13, 16 och 19 -21 kap. föräldrabalken, om tillsyn, ersättning, redovisning m.m., gäller även beträffande gode män enligt denna lag.

Övergångsbestämmelser

Den som vid slutet av juni månad är förordnad som tillfällig förmyndare eller som god man enligt 4 kap. 3 § i 1904 års lag blir vid ikraftträdandet och utan särskilt beslut god man enligt denna lag.

Gode mannens kompetens

De grundläggande lämplighetskraven i föräldrabalken gäller som ovan påpekats naturligtvis även för nu aktuella gode män. Därtill krävs exempelvis kunskap om hur det svenska samhället fungerar, god kännedom om gången i utlänningsärenden, erfarenhet av barn och ungdomar och också hur man hanterar barn som befinner sig i en stressad situation.

Gode mannens uppgifter

Då gode mannen företräder barnet i både dess personliga angelägenheter och dess ekonomiska har han/hon samma juridiska ställning som en förälder. Däremot är det inte den gode mannens uppgift att fysiskt sörja för den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet. Den gode mannen ska således inte handla mat, tvätta kläder, skjutsa barnet till skolan etc. Inte heller har han/hon någon försörjningsplikt gentemot barnet.

Gode mannens uppgifter som rör de *personliga angelägenheterna* kan vara att ansöka om uppehållstillstånd enligt 11 kap. 1 c § utlänningslagen, att biträda barnet i polisförhör och förhör hos Migrationsverket, att besluta i frågor om boende, skolgång och inom hälso- och sjukvård, att ansöka om stöd enligt socialtjänstlagen eller LSS, att medverka till återföring med barnets familj m.m. De *ekonomiska angelägenheterna* innefattar att förvalta barnets tillgångar, ansöka om ekonomiska bidrag, teckna hyreskontrakt etc.

Den gode mannen ska ha regelbunden kontakt med barnet, det hem det vistas i, socialtjänsten, det offentliga biträdet och aktivt verka för att dessa kontakter fungerar. Han/hon ska naturligtvis alltid ha barnets bästa för ögonen och fatta nödvändiga beslut om möjligt i samråd med barnet.

Den gode mannen har rätt att få ta del av information rörande barnet och att närvara vid t.ex. förhör med denne. Gode män omfattas inte av någon tystnadsplikt. Han/hon bör vara varsam med information om barnet och inte föra vidare uppgifter som är känsliga eller som kan skada barnet.

Ersättning

Gode mannen har rätt till ersättning för uppdragets fullgörande enligt bestämmelserna i 12 kap.16 § föräldrabalken. Är barnet ett s.k. asylbarn kan överförmyndaren genom ansökan till Migrationsverket återsöka utbetalade arvodesersättningar fram till dess att barnet får uppehållstillstånd. Grunderna för detta finns att läsa i Svenska Kommunförbundets cirkulär 2000:18. Vissa ändringar har dock skett avseende Migrationsverkets handläggning. Vid frågor om återsökning bör man vända sig direkt till Migrationsverket för information.

En särskild förordnad vårdnadshavare kan än så länge endast erhålla ersättning för uppdraget som förmyndare. I slutbetänkandet SOU 2004:112, Frågor om Förmyndare och ställföreträdare för vuxna, finns förslag i 12 kap. 16 § föräldrabalken att ”en särskilt förordnad vårdnadshavare som är förmyndare för den underårige har rätt till ersättning också för den del av uppdraget som avser vårdnadsuppgifter, dock inte om den särskilt förordnade vårdnadshavaren uppbär kommunal ersättning till familjehem”. Detta är således endast ett förslag från utredningen som ännu inte remissbehandlats och därmed kan det dröja innan någon ny bestämmelse träder i kraft.

Ändringar i annan lagstiftning

Förutom ovan nämnda ändringar i föräldrabalken och förordningen om belastningsregistret kommer även ändringar att ske i lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap liksom i utlänningslagen.

Mer information

I delbetänkandet God man för ensamkommande flyktingbarn (SOU 2003:51) och i propositionen Stärkt skydd för ensamkommande barn 2004/05:136 finns utförligare information om den nya lagen och innehållet i densamma.

Swera (Swedish refugee aid, tidigare Svenska flyktingrådet) har på sin hemsida www.swera.se en rubrik med titeln God man. Om man går in på denna sida får man tillgång till både information om den nya lagen och lagtexten. Det finns även en möjlighet att testa sina kunskaper i ämnet. Sveriges Kommuner och Landsting har medverkat vid framtagningen av Swera's information.

Utbildning

För överförmyndarna (och de gode män som överförmyndarna själva får kontakta) kommer utbildningstillfällen att genomföras av Eva von Schéele och advokat Ingemar Strandberg från Swera enligt följande.

Skellefteå: Måndagen den 22 augusti, eftermiddag. Anmälan samt uppgifter om var och när sker genom Carina Berglund, tfn 0910-73 70 35 eller Bodil Holmqvist, tfn 0910-7352 13, Skellefteå kommun.

Stockholm: Tisdagen den 23 augusti, eftermiddag. Anmälan samt uppgifter om var och när sker genom Christina Malmgren, Migrationsverket, tfn 08-590 73412 eller 0709-355 741. E-post christina.malmgren@migrationsverket.se.

Alvesta: Onsdagen den 24 augusti, eftermiddag. Anmälan samt uppgifter om var och när sker genom Bertil Olsson, Migrationsverkets barn- och ungdomsenhet, tfn 0472-179 80 eller e-post bertil.olsson@migrationsverket.se.

Göteborg: Torsdagen den 25 augusti, eftermiddag. Anmälan samt uppgifter om var och när sker genom Diana Boras eller Katarina Karlsson, tfn 031-774 64 02, Migrationsverkets barn- och ungdomsenhet i Källered, eller e-post leif.t.johansson@migrationsverket.se.

Anmälningarna bör göras senast en vecka före utbildningstillfället.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av förbundsjuristen Eva von Schéele, Juridiska enheten, tfn 08-452 75 47 eller e-post eva.von.scheele@skl.se.

Sveriges Kommuner och Landsting

Juridiska enheten

Hans Ekman

Eva von Schéele